

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

DOĞRU BAŞLANGIÇ: TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Mayıs 2005
(Yayın No. TÜSİAD-T/2005-05/396)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 34420 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

3.9.1.	Eğitim Programlarının Etkililiği	103
3.9.2.	Erken Çocukluk Eğitimi Kurumlarında Fiziksel Koşullar	104
3.9.3.	Erken Çocukluk Eğitimi Kurumlarında Program	104
3.9.4.	Öğretmenlerin Davranış ve Yaklaşımları.....	105
3.9.5.	Okul Öncesi Eğitim Merkezlerine Katılan Öğrenciler Üzerinde Yapılan Çalışmalar	107
3.9.6.	Veli Katılımı ve Çocuk Yetiştirme Uygulamaları.....	108
3.10.	Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi Fayda-Maliyet Analizi.....	109
3.10.1.	Maliyet Tahminleri	109
3.10.2.	Fayda Tahminleri	110
3.10.3.	Fayda-Maliyet Oranları	110
4.	ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ.....	113
4.1.	Demografik, Ekonomik ve Sosyal Gelecek Öngörülleri ve Erken Çocukluk Eğitimine Etkileri	116
4.1.1.	Demografi İle Nüfus Öngörülleri ve Erken Çocukluk Eğitimi.....	116
4.1.2.	Ekonomik Gelişmeler ve Erken Çocukluk Eğitimi	118
4.1.3.	Sosyal Gelişmeler ve Erken Çocukluk Eğitimi.....	119
4.1.4.	Avrupa Birliği Süreci ve Erken Çocukluk Eğitimi.....	119
4.2.	Erken Çocukluk Eğitiminde Hedef Kitlenin Yeniden Tarif Edilmesi	120
4.2.1.	Hedef Kitle İçin Değerlendirmeler.....	120
4.2.2.	Hedef Kitlenin Yeniden Tarif Edilmesi.....	121
4.3.	Erken Çocukluk Eğitimi İçin Gelecek Hedefleri ve Uygulanabilir Senaryo Oluşturulması	122
4.3.1.	Hedef Kitle ve Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu.....	122
4.3.2.	Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Kurumsal Model	125
4.3.2.1.	Kurumsal Modelde Fiziki ve Finansal İhtiyaçlar	125
4.3.2.2.	Kurumsal Modelde Finansman Olanakları ve Modelleri	128
4.3.2.3.	Kurumsal Modelde İşletme Giderleri.....	132
4.3.3.	Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Diğer Modeller ..	134
4.3.4.	Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Kamu İçin Toplam Kaynak İhtiyacı	137

4.4.	Erken Çocukluk Eğitiminde İdari, Kurumsal ve Hukuki Yapıda Reform İhtiyacı	138
4.4.1.	İdari ve Kurumsal Reform Önerileri	138
4.4.2.	Hukuki Reform Önerileri.....	141
4.5.	Erken Çocukluk Eğitiminde Etkinlik ve Kalite	142
4.5.1.	Uygulama Modelleri.....	142
4.5.1.1.	Kurumsal Model	142
4.5.1.2.	Diğer Modeller	143
4.5.1.3.	Uygulama Programları	144
4.5.2.	Standartların Oluşturulması Denetim ve Değerlendirme	145
4.5.2.1.	Standartların Oluşturulması.....	145
4.5.2.2.	Denetim ve Değerlendirme	145
4.5.3.	Eğiticiler.....	147
4.5.4.	İstatistik Altyapısının Oluşturulması.....	148
4.6.	Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetleri İçin İletişim	149
5.	SONUÇ VE UYGULAMA.....	151
5.1.	Uygulama İçin Önerilen Yol Haritası ve Kararlar	156
KAYNAKLAR.....	.....	157

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Erken Çocukluk Eğitiminin Fayda ve Maliyetleri	45
Tablo 2.	Erken Çocukluk Eğitiminde Okullaşma Oranları	57
Tablo 3.	Seçilmiş Ülkelerde Erken Çocukluk Eğitimi Okullaşma Oranları (%)	58
Tablo 4.	Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Erken Çocukluk Eğitimi (Grup 1).....	59
Tablo 5.	Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Erken Çocukluk Eğitimi (Grup 2).....	62
Tablo 6.	Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin İçeriği.....	65
Tablo 7.	Dünyada Önemli Aile Eğitim Modelleri.....	68
Tablo 8.	1923-2005 Arası Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler	81
Tablo 9.	2004-2005 Öğretim Yılı Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Çocuk ve Öğretmen Sayıları.....	85
Tablo 10.	Ana Okullarının ve Ana Sınıflarının Sayısı.....	85

B Ö L Ü M
4

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ İÇİN
POLİTİKA ÖNERİLERİ

4. ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

Çalışmanın dördüncü bölümünde öncelikle demografik, ekonomik ve sosyal gelecek öngörülerini yapılmakta ve bu öngörülerin EÇE etkileri incelenmektedir. Ardından EÇE'ye ilişkin politika önerileri sunulmaktadır. Kapsamlı politika önerilerini şekillendiren stratejik tercihler ile buna bağlı öncelikli politika önerileri şunlardır:

1- Konunun “okul öncesi eğitim” yerine “erken çocukluk eğitimi” (EÇE) anlayışı ve kavramı ile algılanması ve düzenlenmesi.

2- EÇE kapsamının eğitim-bakım yaklaşımı ile oluşturulması.

3- EÇE için kapsamın 0-8 yaş grubu olması, bu grup içinden 7-8 yaş grubunun ilköğretim içinde bırakılması ve 0-6 yaş için üç kademeli grubun önceliklendirilmesi.

4- 6 yaş için 2010 yılında yüzde 100 EÇE hizmetini kullanma oranına ulaşılması. Orta ve uzun vadede ise sırası ile 5 ve 4 yaş için aynı hedefin benimsenmesi.

5- 6 yaş için EÇE hizmetlerinin kamu tarafından sunumunun zorunlu hale getirilmesi, kullanımının ise evrensel kabul edilmesi, kamunun bu hizmeti ücretsiz vermesi.

6- EÇE hizmetlerinin sunumunda ortak normların, standartların ve asgari koşulların oluşturulması.

7- Bu amaçla öncelikle MEB’de Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün “Erken Çocukluk Eğitimi Genel Müdürlüğü”ne dönüştürülmesi

8- MEB bünyesinde Erken Çocukluk Eğitimi Koordinasyon Kurulu oluşturulması. Bu kurulun EÇE hizmetlerine ilişkin her aşamada ilgili düzenlemeleri hazırlaması

9- EÇE hizmetlerinin sunumunda her türlü modelin kullanılması, modeller ve programlar ile ilgili standartların oluşturulması

10- EÇE hizmetlerinin sunumunda eğitimcilerin ve diğer çalışanların niteliğinin artırılması ve ortak ünvanlar ile tanımlanması.

4.1. Demografik, Ekonomik ve Sosyal Gelecek Öngörülleri ve Erken Çocukluk Eğitime Etkileri

EÇE'ye ilişkin politika önerileri geliştirilmeden önce önümüzdeki dönemde demografik, ekonomik ve sosyal gelişmeler ile ilgili gelecek öngörülleri yapılmaktadır. Başta demografi ve nüfus ile ekonomik ve sosyal gelişmeler EÇE'yi doğrudan ve dolaylı yönlerden etkileyecektir.

4.1.1. Demografi İle Nüfus Öngörülleri ve Erken Çocukluk Eğitimi

EÇE 0-8 yaş arası çocukları kapsamaktadır. Bununla birlikte 7-8 yaş grubu çocuklar temel zorunlu ilköğretim kapsamı içinde yer almaktadır. Bu nedenle EÇE ile ilgili geliştirilecek her türlü politika önerisi 0-6 yaş nüfustaki gelişmelere bağlı olacaktır. Bu amaçla öncelikle 0-6 yaş nüfusun 2025 yılına kadar olan gelişimine ilişkin bir öngörü yapılmaktadır.

Geleceğe ilişkin nüfus öngörülleri yapılırken demografik varsayımlar kullanılmaktadır. 0-6 yaş nüfusun öngörüllerinde kullanılan önemli demografik varsayımlar Tablo 15'de sunulmaktadır.

Tablo 15. Demografik Varsayımlar

	Kaba doğum oranı (‰)	Kaba ölüm oranı (‰)	Nüfus artış hızı (‰)	Bebek ölüm oranı (‰)	5 yaş altı çocuk ölümü oranı (‰)
2000	22.2	7.1	16.6	41.9	48.7
2005	20.1	7.0	14.6	36.0	42.0
2010	18.0	7.1	12.3	31.0	37.0
2015	17.2	7.4	11.0	26.0	32.0
2020	15.8	7.5	9.2	21.0	27.0
2025	15.1	7.8	8.1	16.0	22.0

Kaynak: SAE, 2004.

Türkiye demografik geçiş sürecinde ikinci aşamaya girmiş bulunmaktadır. İkinci aşamada nüfus artış oranı kaba doğum oranındaki ve net yenileme oranındaki (doğum yapabilir yaştaki kadın başına çocuk sayısı) gerilemeye bağlı olarak düşme göstermektedir. Buna göre 2000 yılında yüzde 1.66 olan nüfus artış hızının 2025 yılında yüzde 0.81'e gerilemesi öngörülmektedir. Demografik varsayımların ve buna bağlı nüfustaki gelişmelerin EÇE'ye de doğrudan etkileri olacaktır. Tablo.16 EÇE kapsamına giren 0-6 yaş grubu için 2025 yılına kadar her yaş ve her yıl için yazarların nüfus öngörülerini sunmaktadır. Buna göre 2025 yılına kadar her yıl doğacak çocuk sayısı giderek azalacaktır. 2000 yılında yeni doğan çocuk sayısı 1.34 milyon iken bu sayı 2025 yılında 1.24 milyon olacaktır. Buna bağlı olarak 0-6 yaş grubu çocuk sayısı da yıllar itibariyle azalacaktır. 2005 yılında 9.31 milyon olan çocuk sayısı, 2010 yılında 9.04 milyon, 2025 yılında ise 8.6 milyon olacaktır. Görüldüğü gibi EÇE kapsamına alınacak çocuk sayısında demografik öngörülere bağlı olarak bir azalma yaşanacaktır.

Tablo 16. 0-6 Yaş Nüfus Öngörülerini (Bin Çocuk)

Yıl	Yaş:	0	1	2	3	4	5	6	0-6
	Ay:	0-9	10-12	13-24	25-36	37-48	49-60	61-72	0-72
2005		1.340	1.325	1.315	1.300	1.290	1.275	1.286	9.131
2006		1.315	1.334	1.320	1.310	1.295	1.285	1.274	9.133
2007		1.307	1.310	1.330	1.315	1.305	1.290	1.284	9.141
2008		1.300	1.302	1.305	1.325	1.310	1.300	1.289	9.131
2009		1.290	1.295	1.297	1.300	1.320	1.305	1.299	9.106
2010		1.275	1.285	1.290	1.292	1.295	1.315	1.304	9.056
2011		1.275	1.270	1.281	1.286	1.288	1.291	1.315	9.006
2012		1.285	1.270	1.266	1.277	1.282	1.284	1.290	8.954
2013		1.290	1.280	1.265	1.261	1.272	1.277	1.283	8.928
2014		1.280	1.285	1.275	1.260	1.250	1.267	1.276	8.893
2015		1.290	1.275	1.280	1.270	1.250	1.251	1.266	8.882
2016		1.285	1.285	1.270	1.275	1.265	1.251	1.250	8.881
2017		1.285	1.280	1.280	1.265	1.270	1.260	1.250	8.890
2018		1.275	1.280	1.275	1.275	1.260	1.265	1.259	8.889
2019		1.270	1.270	1.275	1.270	1.275	1.260	1.264	8.884
2020		1.250	1.265	1.265	1.270	1.265	1.270	1.259	8.844
2021		1.245	1.245	1.260	1.260	1.265	1.260	1.269	8.804
2022		1.230	1.240	1.240	1.255	1.255	1.260	1.259	8.739
2023		1.235	1.225	1.235	1.235	1.250	1.250	1.259	8.689
2024		1.240	1.230	1.220	1.230	1.230	1.245	1.249	8.644
2025		1.240	1.235	1.225	1.215	1.225	1.225	1.244	8.609

4.1.2. Ekonomik Gelişmeler ve Erken Çocukluk Eğitimi

Ekonomik gelişmeler ile EÇE arasında iki temel noktada doğrudan ilişki bulunmaktadır. Bunlardan ilki hizmetlerin sunulması, ikincisi ise hizmetlerin alınması ile ilgilidir.

EÇE hizmetleri kamu ve özel sektör tarafından sunulmaktadır ve bu hizmetlerin sunulması önemli bir kaynak ihtiyacı yaratmaktadır. Özellikle bu hizmetlerin sunulmasının zorunlu hale getirilmesi ve hedef kitlenin genişletilmesi halinde kaynak ihtiyacı daha da yükselmektedir.

Bu çerçevede, Türkiye'nin bugünkü ekonomik koşulları içinde ve bu hizmeti kamunun zorunlu ve ağırlıklı olarak sunması düşünüldüğünde kamu bütçesi ve kamu kaynaklarının yetersiz kaldığı görülmektedir. Türkiye bugün için ihtiyaç duyduğu mali disiplini sürdürmek için kamu harcamalarını ve yatırımlarını sınırlandırmak durumundadır.

Bununla birlikte ekonomiye ilişkin olarak yapılan öngörülerde kamunun göstergelerindeki (bütçe faiz ödemeleri) iyileşme beklentileri nedeniyle önümüzdeki yıllarda kamu yatırımlarındaki sınırlamaların azalacağı görülmektedir. Bu nedenle kamunun diğer yatırım alanlarında olduğu gibi EÇE yatırım ve harcamaları için de bugüne göre daha geniş olanaklara sahip olacağı düşünülmektedir. Ancak bu rahatlama da sınırlı olacaktır.

Ekonomideki iyileşme ve gelişmeye bağlı olarak özel sektör yatırımlarında (yerli-yabancı) artış öngörülmektedir. Özel sektör yatırımları ile sosyal sorumluluk projeleri kapsamında geliştirilerek sunulacak EÇE hizmetleri için de olanakların genişleyeceği öngörülmektedir.

EÇE hizmetlerinin kullanımı halen ücretlidir. Yine bu çerçevede hizmetlerin kullanımında ekonomik gelişme, refah ve satın alma gücü etkili olmaktadır. Ekonomide kişi başına milli gelirdeki artış, refah ve satın alma gücündeki artışın bir göstergesi olacaktır.

Türkiye, ekonomik istikrar ile birlikte sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sürecine girmektedir. Sürdürülebilir büyümenin kalıcı kılınması halinde kişi başına milli gelirdeki artışın da süreceği öngörülmektedir. 2004 yılı sonu itibarıyla kişi başına milli gelir 4.000 doların üzerinde çıkarak 4.150 dolar olarak gerçekleşmiştir. Her yıl ortalama yüzde 5-6 aralığında büyümenin sağlanması halinde kişi başına gelirin 2010 yılında 5.300 dolar, 2015 yılında 7.100 dolar ve 2025 yılında ise 12.000 dolar olması yazarlarca muhtemel görülmektedir.

Kişi başına gelirdeki artış, refah seviyesi ve satın alma gücünde de artış yaratacaktır. Bunun EÇE hizmetlerinin kullanımında da artış yaratacağı düşünülmektedir. Ancak kişi başına milli gelirdeki artışın dengeli dağılımı ve özellikle reel ücretlerdeki artış ile desteklenmiş olması önemli olacaktır. Aksi takdirde kişi başına milli gelirdeki artışın etkisi sınırlı kalabilecektir.

Kişi başına milli gelirdeki yukarıda belirtilen artış öngörülerine rağmen kamunun EÇE hizmetini ücretsiz vermesi önerilmektedir.

4.1.3. Sosyal Gelişmeler ve Erken Çocukluk Eğitimi

Sosyal gelişmeler EÇE'yi doğrudan etkilemektedir. Önümüzdeki dönemde özellikle üç alandaki gelişme EÇE'yi önemli ölçüde etkileyecektir. Türkiye'de önümüzdeki süreçte kırsal alandan kentsel alana göç devam edecektir. Özellikle AB sürecinde kırsal alanda yaşayan nüfusun önemli ölçüde azalacağı öngörülmektedir. Bu öngörü nüfusun yine hareketli olacağını ortaya koymaktadır. Kırsal alanlardaki boşalma ve kentleşme ile nüfusun hareketliliği EÇE başta olmak üzere sosyal donatı ihtiyaçlarının sayısı ve yer olarak hesaplanmasında belirleyici olacaktır.

Türkiye'de bir diğer önemli sosyal gelişme, kadının statüsündeki hızlı değişim olacaktır. Kırsal alanda çalışanların önemli bölümü kadındır. Kırsal alandan göç ile kadınların kentlerdeki konumu değişecektir. Kentsel alanlarda kadının işgücüne katılım oranı artacaktır. Bu da anne-çocuk ve aile-çocuk ilişkisinde çocukların eğitimi ve bakımı konularını daha önemli hale getirecektir.

Türkiye'de üçüncü önemli sosyal gelişme ise kentsel dönüşüm kavramının giderek benimsenmesi ve uygulanması olacaktır. Kentsel dönüşüm ile temel amaç, şehirlerin çağdaş ve yaşanılabilir hale getirilmesi ile bireylerin yaşam standartlarının yükseltilmesidir. Bu çerçevede kentsel dönüşüm ile bugün için yetersiz olan sosyal donatıların tamamlanması hedeflenmektedir. Kentsel dönüşüm sürecinde EÇE projeleri önemli yer tutabilecek ve önemli bir kaynak sağlayabilecektir.

4.1.4. Avrupa Birliği Süreci ve Erken Çocukluk Eğitimi

Türkiye'nin önümüzdeki dönemde en önemli yol göstericisi AB'ye tam üyelik müzakere süreci olacaktır. Bu süreç Türkiye'deki hemen hemen tüm alanları etkileyecektir.

Türkiye, AB sürecinde tüm ekonomik ve sosyal göstergelerini AB ülkeleri normlarına ve ortalamalarına ulaştırmayı hedeflemektedir.

Bu hedeflere ulaşılması konusunda orta ve uzun vadeli planlar oluşturulurken, AB'nin kaynaklarından da önemli ölçüde yararlanılacaktır.

EÇE de önemli hedeflerden biri olarak seçilerek AB kaynaklarından öncelikle destek alınabilir hale getirilecek alanların başında gelmektedir.

AB kaynaklarının özellikle iki alanda yoğunlaşması beklenmektedir. Bunlar tarım ve kırsal alandaki gelişme ile bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesi çalışmaları olacaktır. Her iki konu başlığı altında da EÇE önemli yer tutmaktadır. AB'nin, Türkiye'de kırsal alandaki nüfusun azaltılması, buna yönelik bir kırsal kalkınma stratejisi geliştirilmesi ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının giderilmesine öncelik vermesi, EÇE hizmetlerinin sunumunu önemli kılmaktadır.

4.2. Erken Çocukluk Eğitiminde Hedef Kitlenin Yeniden Tarif Edilmesi

EÇE ile ilgili politika önerilerinin oluşturulmasında öncelikle ilk bölümde EÇE'yi doğrudan etkileyen demografik, ekonomik, sosyal ve politik gelişmeler öngörölmüş ve böylece gelecek çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır.

Politika önerilerinin oluşturulmasında bu aşamadan itibaren somut politika önerileri yer almaktadır.

EÇE için ilk ve öncelikli politika oluşturma alanı hedef kitlenin belirlenmesi olarak seçilmiştir. Hedef kitlenin belirlenmesinin ardından diğer politika önerileri hedef kitle tercihlerine göre oluşturulmaktadır.

4.2.1. Hedef Kitle İçin Değerlendirmeler

EÇE niteliği itibariyle temelde 0-8 yaş grubunu kapsamaktadır. Uluslararası alanda kabul gören bu kapsamda 7-8 yaş grubu hemen tüm ülkelerde temel ilköğretim içinde zorunlu eğitim almaktadır. Bu nedenle EÇE, 7-8 yaş ile bütünlüğü oluşturacak şekilde 0-6 yaş okul öncesindeki tüm çocuklara öncelik ve ağırlık vermektedir.

EÇE politikaları 0-6 (8) yaş grubu çocuklar için bir bütün içinde oluşturulmaktadır. Ancak uygulama aşamasında öncelikle ekonomik olanaklara bağlı olarak öncelikli ve kademeli yaş grupları tercih edilmektedir. Daha çok okul öncesinin hemen bir önceki yılından başlayıp aşağıya doğru önceliklendirme ve kademelendirme yapılmaktadır.

Türkiye’de EÇE, henüz okul öncesi eğitim ve sıklıkla 6 yaş grubu için eğitim olarak algılanmakta, kabul görmekte ve düzenlemeler bu çerçevede yapılmakta ve uygulanmaktadır.

Bununla birlikte özellikle verilecek hizmetlerin algılanması ve kabulünün EÇE’ye dönüştürülmesi ve ekonomik olanaklara bağlı olarak uygulamaların EÇE’nin yaş grubuna (0-6) yönelik olarak kademeli şekilde genişletilmesi tercih edilmektedir.

Bu konuda MEB, DPT, TÜBİTAK gibi kurum ve kuruluşların ilgili çalışmalarında da yukarıdaki yaklaşımın benimsendiği görülmektedir.

EÇE’de sadece çocuklar değil, anneler ve aileler de öncelikli hedef kitle olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle ailelere yönelik modellerinde uygulanması tercih edilmektedir.

4.2.2. Hedef Kitlenin Yeniden Tarif Edilmesi

EÇE’nin hedef kitlesi 0-8 yaş grubudur. Bu yaş grubu içinde 7-8 yaş grubu temel eğitim içinde zorunlu eğitim almaktadır. Bu nedenle, 7-8 yaş grubu ile bütünlüğü sağlayacak şekilde EÇE’nin hedef kitlesi ve öncelikleri aşağıdaki gibi önerilmektedir.

a. Birinci Öncelikli Grup: 6 yaş (61-72 ay)

İlköğretim öncesi yaş grubu olan 6 yaş grubu için EÇE sunulması zorunlu hale getirilmeli ve öncelikle bu yaş grubunda EÇE hizmetlerine ulaşma ve kullanma oranı 2010 yılında yüzde 100’e çıkarılmalıdır.

b. İkinci Öncelikli Grup: 4-5 yaş (37-60 ay)

Orta vadede ikinci öncelik 4-5 yaş grubuna verilmelidir. 6 yaş için uygulama sonuçlarına bağlı olarak bir dönem sonra 5 ve 4 yaş grupları için eğitim sunulması zorunlu hale getirilmeli ve yine okullaşma oranı hedefleri belirlenmelidir.

c. Üçüncü Öncelikli Grup: 0-3 yaş (0-36 ay)

Birinci ve ikinci öncelikli grupların uygulama sonuçlarına göre üçüncü öncelikli grup 0-3 yaş grubudur. Burada aile eğitimi kapsamında orta-uzun vadeli hizmet sunumu hedeflenmektedir.

Türkiye için ortaya konulan demografi, nüfus, ekonomik ve sosyal öngörülere bağlı olarak yukarıda yeniden tarif edilen hedef kitlenin ve uygulama için önerilen kademelendirmenin Türkiye'nin mevcut ve gelecek koşullarına uygun ve gerçekçi olduğu düşünülmektedir.

Nitekim bu hedef kitleye yönelik önerilerin ekonomik yapılabilirliğine ilişkin veriler de bu kanaati destekler niteliktedir.

EÇE hizmetlerinin sunulduğu kurumsal modelde risk altındaki çocukların önceliği ile aile temelli modellerde yoksul ve kısıtlı olanaklara sahip ailelerin önceliği de aynen korunmaktadır.

4.3. Erken Çocukluk Eğitimi İçin Gelecek Hedefleri ve Uygulanabilir Senaryo Oluşturulması

Politika oluşturma sürecinin bu aşamasında yukarıda belirtilen hedef kitle önerilerine (yaş grubu, öncelik, kademelendirme, okullaşma) bağlı uygulanabilir bir senaryo geliştirilmektedir. Bu senaryo EÇE için önerilen hedeflerin uygulanabilir kılınacağı bir yapıyı oluşturmayı hedeflemektedir. Özellikle hedeflerin ekonomik açıdan yapılabilirliği ile finanse edilebilirliği önem taşımaktadır. Ekonomik olarak yapılamaz bir hedefler bütününe ortaya konulması anlamlı olmayacaktır.

4.3.1. Hedef Kitle ve Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu

EÇE hizmetlerinin sunumunda oluşturulacak senaryo için en önemli belirleyici unsur hedef kitleye ilişkin nüfus öngörülere ile hizmetlerin ulaştırılması düşünülen çocuk sayısının mutlak olarak öngörülmesidir.

Bu çerçevede, Tablo 17 daha önce sunulan nüfus öngörülere tablosundan yararlanılarak oluşturulmuş olup hedef kitle yaş gruplarının nüfuslarını 2005-2025 yılları için sunmaktadır.

Buna göre birinci, ikinci ve üçüncü öncelikli kitle ile ilgili nüfus öngörülerini yıllar itibarıyla sunulmaktadır.

Birinci öncelikli hedef kitle olarak belirlenen ve eğitim hizmetlerinin sunulması zorunlu olması önerilen 6 yaş (61-72 ay) nüfusu 2005 yılında 1.28 milyon, 2010 yılında 1.3 milyon, 2011 yılında 1.31 milyon (en yüksek) ve 2025 yılında 1.24 milyon olarak öngörülmektedir.

Tablo 17. Erken Çocukluk Eğitiminde Hedef Kitle Nüfus Öngörülerini (Bin Çocuk)

Yıllar	Üçüncü kademe 0-36 ay 0-3 yaş	İkinci kademe 37-60 ay 4-5 yaş	Birinci kademe 61-72 ay 6 yaş	Üç kademe toplamı
2005	5.280	2.565	1.286	9.131
2006	5.279	2.580	1.274	9.133
2007	5.262	2.595	1.284	9.141
2008	5.232	2.610	1.289	9.131
2009	5.182	2.625	1.299	9.106
2010	5.142	2.610	1.304	9.056
2011	5.112	2.579	1.314	9.005
2012	5.098	2.566	1.290	8.954
2013	5.096	2.549	1.283	8.928
2014	5.100	2.523	1.276	8.899
2015	5.115	2.507	1.266	8.888
2020	5.050	2.535	1.259	8.844
2025	4.915	2.450	1.244	8.609

EÇE hizmetlerinin sunumunda hedef kitlede öncelikli yaş grubu 6 yaş (61-72 ay) olarak belirlenmiştir ve 6 yaş grubunda EÇE hizmetlerine ulaşma ve kullanma (bundan sonra okullaşma oranı olarak anılacak) oranı 2010 yılı için yüzde 100 olarak belirlenmiştir.

Okullaşma oranı için 2010 yılında belirlenen yüzde 100 hedefine ulaşılması aşamalı olarak sağlanacaktır. Bu nedenle ekonomik yapılabirlik de dikkate alınarak 2010 yılına kadar her yıl için bir okullaşma hedefi konulmuştur. 2005 yılında 6 yaş için okullaşma oranı yüzde 28 olarak öngörülmüş olup yıllar itibarıyla okullaşma oranları artırılmaktadır. Yıllara göre okullaşma oranlarına ilişkin varsayımlar Tablo 18'de sunulmaktadır.

Buna göre 2006 yılı için yüzde 58 okullaşma oranı önerilmiştir. Sahip olunan derslik ve okul kapasitesinde ikili eğitime geçilmesi halinde kurumsal model içinde 662 bin çocuk eğitime alınabilecektir. Diğer modellerdeki artış öngörüsü ile birlikte yüzde 58 okullaşma mevcut kapasite ile sağlanabilmektedir.

EÇE hizmetleri farklı modeller ile sunulmaktadır. Kurumsal model temel modeldir. Bunun dışında diğer uygun modeller de kullanılmaktadır. Politika önerileri içinde görüleceği gibi EÇE hizmetlerinde asgari standartların oluşturulması ve birbiri ile uyumun sağlanması koşuluyla kurumsal modelin yanı sıra diğer modellerden azami ölçüde yararlanılması önerilmektedir.

Bu çerçevede uygulanabilir senaryonun oluşturulmasında bu aşamada EÇE hizmetlerinin sunumunun modeller arası dağılımı için de varsayımlarda bulunmaktadır. Doğal olarak her modelin kaynak ihtiyacı ve finansman yöntemleri farklı olmaktadır. Tablo 18, 6 yaş grubu için yüzde 100 okullaşma oranı hedefi konulan 2010 yılına kadar EÇE hizmetlerinin sunumunu kurumsal model ile diğer modeller arasındaki dağılımı itibariyle göstermektedir.

Tablo 18. Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetleri Sunumunun Modeller Arası Dağılımı (Bin çocuk)

Yıllar	6 yaş (61-72 ay) nüfus	Okullaşma oranları %	Okuyan çocuk sayısı	Kurumsal model	Diğer modeller
2005	1.286	28	360	333	27
2006	1.274	58	739	662	77
2007	1.284	70	899	799	100
2008	1.289	80	1.031	896	135
2009	1.299	90	1.169	982	187
2010	1.304	100	1.304	1.043	261

EÇE hizmetleri büyük ölçüde kurumsal model ile sunulmaktadır ve böyle olmayı sürdürecektir. Kurumsal modelin payı 2005 yılında yüzde 92.5'dir. 2006 yılından itibaren diğer modellerin payında bir artış olacağı varsayılmaktadır. Buna göre 2010 yılında kurumsal modelin payı yüzde 80'e gerilemektedir.

Bu aşamadan sonra 6 yaş için konulan yüzde 100 hedefine ulaşılması için fiziki ve mali ihtiyaçlar ile ekonomik olarak bu ihtiyaçların karşılanabilirliği kurumsal model ve diğer modeller için ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

4.3.2. Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Kurumsal Model

Öncelikli hedef kitle olarak önerilen 6 yaş grubunun 2010 yılında yüzde 100 okullaşma oranına ulaşması için kullanılacak ilk model, kurumsal modeldir.

Bu aşamada kurumsal model için varsayımlarda bulunularak uygulanabilir sonuçlar elde edilmektedir.

4.3.2.1. Kurumsal Modelde Fiziki ve Finansal İhtiyaçlar

EÇE hizmetlerinin sunumunda kurumsal model öncelikli ve ağırlıklı model olacaktır. 6 yaş grubuna 2010 yılına kadar önerilen yüzde 100 okullaşma oranına ulaşılması için EÇE hizmetinden yararlanacak çocuk sayısındaki artışa bağlı olarak fiziki ve finansal ihtiyaçlar olacaktır. Fiziki ihtiyaçlar derslik, okul ve öğretmen ihtiyacıdır.

Tablo 19, okullaşma oranı hedefindeki artışa bağlı olarak hizmet alacak çocuk sayısındaki artışı ve bunların doğuracağı derslik, okul ve öğretmen ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Bu ihtiyacın belirlenmesinde 20 öğrenci için bir derslik, 1 okul için 5 derslik ve 20 öğrenci için 1 öğretmen varsayımları kullanılmıştır.

Ancak fiziki ihtiyacın belirlenmesinde önemli bir varsayım daha kullanılmaktadır. Bu da kurumsal modelde ikili eğitim verilmesidir. Bu durumda 20 kişilik bir derslikten aynı gün içinde 40 çocuk yararlanabilecektir. Buna göre fiili derslik ihtiyacı 40 öğrenci için 1 derslik olarak hesaplanmaktadır (2005 yılı için ise 1 derslik başına 20 öğrenci verisi kullanılmaktadır).

Buna göre 2010 yılında 1.3 milyon 6 yaş çocuk grubu içinden 1.04 milyon çocuğa kurumsal model kapsamında (yüzde 100 okullaşma oranı sağlanıyor) EÇE hizmeti verilmesi için toplam 26.075 derslik, 5.215 okul ve 52.150 öğretmen ihtiyacı bulunmaktadır.

Tablo 19. Kurumsal Modelde Fiziki İhtiyaçlar

Yıllar	Kurumsal modelde okuyan çocuk sayısı	Kurumsal model derslik sayısı	Kurumsal model okul sayısı	Kurumsal model öğretmen sayısı
2005 ^(*)	333	16.650	3.330	16.650
2006	662	16.550	3.310	33.100
2007	799	19.975	3.995	39.950
2008	896	22.400	4.480	44.800
2009	982	24.550	4.910	49.100
2010	1.043	26.075	5.215	52.150

^(*) Fıili gerçekleşme verileridir.

Kurumsal model içinde öncelikli grup olan 6 yaşın 2010 yılında yüzde 100 okullaşması için gerekli olan kümülatif fiziki ihtiyaçlar yukarıda belirlenmiştir.

Bu aşamada ise ihtiyaçlar yıllar itibari ile belirlenmektedir. Tablo 20, 2006 yılından 2010 yılına kadar yıllar itibariyle ihtiyaçları göstermektedir. 2006 yılı için derslik ve okul ihtiyacı bulunmamaktadır.

Tablo 20. Yıllar İtibariyle Derslik, Okul ve Öğretmen İhtiyacı

Yıllar	Derslik ihtiyacı	Okul ihtiyacı	Öğretmen ihtiyacı
2005 ^(*)	16.650	3.330	16.650
2006	--	--	16.450
2007	3.325	665	6.850
2008	2.425	485	4.850
2009	2.150	430	4.300
2010	1.525	305	3.050
TOPLAM İHTİYAÇ	9.425	1.885	35.500
TOPLAM KAPASİTE	26.075	5.215	52.150

^(*) 2005 yılı baz yıldır.

2010 yılında 6 yaş çocukların kurumsal modelin içinde yüzde 100 okullaşmasını sağlamak için gerekli olan toplam derslik sayısı 9.425, okul sayısı 1.885 ve öğretmen ihtiyacı 35.500'dür.

Hedef kitle olan 6 yaş grubunun 2010 yılında kurumsal model içinde yüzde 100 okullaşmasını sağlamak üzere yukarıda belirtilen fiziki ihtiyaçların karşılanması finansal ihtiyaçları da beraberinde getirmektedir.

Finansal ihtiyaçlar iki ana kalemden oluşmaktadır. Bunlar okul yatırımları ile öğretmen yetiştirme harcamalarıdır. Okul yatırımları 5 derslikli bir okulun fiziki yatırımı ile tüm iç donanımının sağlanmasını içermektedir. Böyle bir okul yatırımının 2005 yılı Bayındırlık Bakanlığı verilerine göre maliyeti 300 milyar TL veya 225.000 ABD dolarıdır. Bir öğretmen yetiştirmenin maliyeti ise yükseköğrenim kurumlarında 600 dolar/yıl olarak hesaplanmaktadır.

Bu varsayımlara bağlı olarak kurumsal model için ihtiyaç duyulan finansman ihtiyacı aşağıda Tablo 21'de sunulmaktadır.

Tablo 21. Yıllar İtibariyle Finansman İhtiyacı (Milyon Dolar)

Yıllar	Okul yapım ve donatım	Öğretmen yetiştirme ^(*)
2006	-----	(9.9) 39.6
2007	154	(4.1) 16.4
2008	109	(2.9) 11.6
2009	97	(2.6) 10.4
2010	69	(1.8) 7.2
TOPLAM	429	(21.3) 85.2

^{*} Parantez içinde verilen 1 yıllık, diğeri 4 yıllık maliyeti göstermektedir.

Hedef kitle olan 6 yaş grubunun 2010 yılında yüzde 100 okullaşma oranına ulaştırılması için gerekli finansman ihtiyacı 1.885 okul yapım ve donatımı için 429 milyon dolar ve toplam 35.500 öğretmenin yetiştirilmesi (4 yıllık eğitim toplamı) için de 85.2 milyon dolardır. 2006 yılında okul yapım ve donatım ihtiyacı bulunmamaktadır.

4.3.2.2 Kurumsal Modelde Finansman Olanakları ve Modelleri

Hedef kitle olan 6 yaş grubunun 2010 yılında yüzde 100 okullaşma oranına ulaştırılması için finansman ihtiyaçlarının karşılanması, finansman olanakları ile modellerinin ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır.

5 yıllık finansman ihtiyacı fiziki kapasite ve donanımın sağlanması için 429 milyon dolar, öğretmen yetiştirme için 85.2 milyon dolar olarak belirlenmiştir.

Finansman ihtiyacı içinde fiziki kapasite ve donanım ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak aşağıdaki olanaklar ve modeller geliştirilmiştir.

Buna göre öncelikle finansman ihtiyacı kamu ve özel sektör arasında dağıtılmaktadır. Buradaki temel ve kuvvetli varsayım kamu dışındaki kesimlerin özendirilmesi ile EÇE'ye kamu dışındaki kesimlerin de azami katılımının sağlanmasıdır. Bu çerçevede kamu dışındaki kesimlerin kurumsal modelde yüzde 30 (okul, derslik, öğrenci) oranında yer alacağı varsayılmaktadır.

Böylece finansman yükü kamu ile özel kesim arasında bölüşülmüş olmaktadır. Kamu dışındaki kesim olarak; özel sektör girişimcileri (birincil işi olarak), işverenler (yasa gereği), yerel yönetimler, il özel idare fonları, kamu-özel sektör ortaklıkları, özel sektör (sosyal sorumluluk projesi kapsamında) ve bağışlar kastedilmektedir.

Buna göre Tablo 22, kurumsal model içinde kamu ve diğer finansman kaynaklarının dağılımını göstermektedir.

Tablo 22. Yıllar İtibariyle Finansman İhtiyacının Karşılanması (Milyon Dolar)

Yıllar	Finansman ihtiyacı	Kamu kaynakları			Diğer finansman kaynakları
		Toplam	Bütçe	Uluslararası	
2006	--	--	--	--	--
2007	154.0	107.8	86.0	21.8	46.2
2008	109.0	76.3	61.0	15.3	32.7
2009	97.0	67.9	54.0	13.9	29.1
2010	69.0	48.3	39.0	9.3	20.7
TOPLAM	429.0	300.3	240.0	60.3	128.7

a. Kamu Finansal Kaynakları

Kamu kaynakları içinde kamu tanımı; merkezi kamu bütçesi ile bu bütçeye bağlı kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerini kapsamaktadır.

Kamu kaynakları içinde ayrıca uluslararası kaynaklar olarak AB fonları da yer almaktadır. Buna göre ihtiyaç duyulan 429 milyon dolar kaynağın 300.3 milyon dolarının (yüzde 70'in) kamu tarafından karşılanması öngörülmektedir. Kamu içinde 300.3 milyon doların dağılımı ise şöyledir; 240 milyon dolar merkezi bütçe ve 60.3 milyon dolar AB fonlarının kullanımı.

Merkezi Bütçe Kaynakları: Bütçe kaynaklarından 5 yıl boyunca ayrılacak olan kaynak 240 milyon dolardır. Bu aşamada sektörler arası koordinasyon çerçevesinde bu kaynak Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi ile EÇE kapsamında hizmet veren diğer kamu kurumlarının (ve kuruluşlarının) bütçelerinden ve diğer bakanlık bütçelerinden karşılanacaktır. Bununla birlikte, ağırlık MEB bütçesi üzerinde olacaktır. 2005 yılı itibariyle MEB bütçesinden okul öncesi eğitim için ayrılan kaynak toplamı ise 95 milyon dolardır.

AB Fonları: Türkiye, AB ile tam üyelik müzakereleri sürecinde AB'den önemli ölçüde fon kullanacaktır. Bu fonların önemli bir bölümü de tarım ve kırsal kalkınma ile bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi amacına yönelik olacaktır. Kamu kesimi kurumsal modelde ağırlığını kırsal alanlara ve az gelişmiş yörelere vermelidir. Orta ve üst gelişmiş bölgelerde ise özel sektör özendirilmelidir. Kamu, kırsal alan ve az gelişmiş alan tercihleri ile EÇE yatırımlarını AB'den alınacak fonlar ile finanse edebilecektir. Bu çerçevede 5 yıl boyunca AB'den alınması öngörülen fon tutarı 60.3 milyon dolardır.

b. Diğer Finansal Kaynaklar

Diğer finansal kaynaklar çeşitli kesimlerden ve olanaklardan oluşmaktadır. 2010 yılına kadar finansman ihtiyacının yüzde 30'unun diğer finansman kaynaklarından sağlanacağı öngörülmektedir. Diğer finansman kaynaklarının toplamı 5 yıl için 128.7 milyon dolardır. Kamu dışındaki kesimlerin EÇE hizmetlerinin sunumuna çekilebilmesi için de özendirici devlet desteklerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Özel Sektör Girişimleri (birincil iş olarak)

Eğitim sektörüne piyasa koşulları içinde katılanlar özel sektör yatırımcıları ve girişimcileridir. Özel sektör piyasa koşullarında yatırım yapabilmek için devlet tarafından aşağıdakiler ile desteklenmelidir.

- Arazi ve bina tahsisi (49 yıllık kiralama)
- Ucuz arazi ve bina satışı (yerel yönetimler-Hazine)
- Kurumlar vergisi muafiyeti (10 yıl)
- Sarf malzemelerinde indirim (elektrik, su, doğalgaz)
- İthal ürünlerde gümrük vergisi muafiyeti
- SSK'da işveren payının 5 yıl boyunca karşılanması
- KDV indirimi (kullanıcı ücretlerinde yüzde 8)
- Esnek çalışma koşullarının yaratılması
- Uzun vadeli kredi olanakları

İl Özel İdareleri ve Yerel Yönetimler

İl özel idareleri ve yerel yönetimler doğrudan kendi kaynakları ile yatırım harcamalarını finanse ederek okul yaptırmalıdır. Ayrıca yine yerel yönetimler kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde hazırlanacak alt projelerde yerli-yabancı yatırımcılara sosyal donatı olarak okul yaptırmayı ve yine özel sektör yatırımları için takas ettikleri veya sattıkları arazilerde veya başka bir yerde okul-bina yapılmasını şart koşmalıdır.

Kamu-Özel Sektör Ortaklıkları

Kamu ile özel sektörün ortak oldukları işbirlikleridir. Burada özel sektör piyasa koşullarında karşılayamayacağı yatırım harcamalarının bir kısmını kamudan sağlamakta, kamu da mevcut bütçesi ile yapamadığı yatırımların özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi ve işletilmesi için yatırım desteği sağlamaktadır. Böylece kamunun üzerindeki yük azalırken, özel sektör de işletme kârı elde edebilmektedir. Kurumsal model içinde okul yapımı ve işletilmesi konusu kamu-özel sektör ortaklıkları tarafından kolaylıkla uygulanabilecek bir modeldir. Bu ortaklıkta kamu, özel sektörün yatırım harcamalarına kısmen katılım sağlamakta, özel sektör de böylece kamu katılımı ile ekonomik hale gelen yatırımlara yönelmekte, işletme sermayesini ise özel sektör oluşturmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları

STK'lar kendi misyonları ve hedefleri çerçevesinde topladıkları ve oluşturdukları kaynaklar ile okul yapımı ve işletmeciliğini üstlenmektedir. STK'lar özel sektör girişimcilerinin yararlandıkları devlet desteklerinden yararlanabilmelidir.

Özel Sektör Sosyal Sorumluluk Projeleri

Özel sektör şirketleri piyasa ekonomisi kuralları içinde giderek sosyal sorumluluk projelerine ağırlık vermektedir. Özel sektör EÇE ile ilgili olarak bilgilendirilmeli, bilinçlendirilmeli ve sosyal sorumluluk projelerinde bu konuya yer verilmelidir. Özel sektör daha çok yatırım aşamasında özendirilmelidir. Özel sektörün bu tip projeleri yatırım teşvik belgesi içinde yer alabilmeli ve özellikle sektör muamelesi görerek gelişmiş yöre destek kriterlerinin dışında tutulmalıdır.

İşverenler

14 Temmuz 2004 tarihli “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” gereği 150 ve fazla kadın işçi çalıştıran işletmeler kreş veya ana okulu açmakla yükümlüdür. Önümüzdeki yıllarda bu yükümlülüğü bağlı olarak işletmeler ilgili kurumları açmaya devam edecektir.

Bu çerçevede, diğer finansal kaynakları sağlayacak kesimlerin 2010 yılına kadar yapacakları okul sayılarına ilişkin öngörüler aşağıda Tablo 23’de sunulmaktadır. Tabloda yer alan okul sayıları hesaplanırken okul başına maliyet olan 225 bin dolar kullanılmış ve örneğin, 2007 yılı için gerekli olan 40.2 milyon dolar karşılığı 205 okul, özel sektör ile il özel idaresi ve yerel yönetimler arasında dağıtılmıştır.

Tablo 23. Kurumsal Modelde Okul İhtiyacı ve Diğer Finansal Kaynakların Kullanımı İle Okul Yatırımları (Okul Sayısı)

Yıllar	Okul ihtiyacı	Özel sektör	İl özel idaresi, belediye	Kamu- özel sektör ortaklığı	STK	Özel Sektör Sos.Sor. Projeleri	İşveren	Diğer
2006	--	--	--	--	--	--	--	--
2007	205	100	80	5	5	5	5	5
2008	145	50	50	10	5	5	5	20
2009	130	50	40	10	5	5	5	15
2010	92	30	30	10	5	5	5	7
TOPLAM	572	230	200	35	20	20	20	47

4.3.2.3. Kurumsal Modelde İşletme Giderleri

Hedef kitle olan 6 yaşın 2010 yılında yüzde 100 okullaşma oranı hedefine ulaşabilmesi için ihtiyaç duyulan fiziki ve finansal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak geliştirilen finansal kaynaklar ve modeller yukarıda sunulmuştur.

Kurumsal model içinde önemli bir finansman ihtiyacı da kurumların işletme giderleridir. Kurumsal model içinde işletme giderleri ile ilgili olarak da varsayımlarda bulunularak 2010 yılına kadar olan süre için hesaplamalar yapılmaktadır.

Öncelikle bir öğrenci başına aylık ve yıllık işletme gideri hesaplanmaktadır. Buna göre 5 derslik ve 100 öğrencili bir okulun aylık işletme gideri yaklaşık 22 milyar TL veya 15.000 dolar olmaktadır (5 öğretmen, 2 yardımcı, 2 hizmetli, sarf malzemeleri; oyuncak, kırtasiye eğitim malzemesi ile yakıt, elektrik, su ve her öğrenci için beslenme giderleri). Buna göre öğrenci başına işletme gideri aylık 150 dolar, yıllık ise 1.800 dolar olmaktadır. Tekli öğretimden ikili öğretime geçilmesi halinde çocuk başına bazı giderlerin azalacağı, bazı giderlerin ise artacağı varsayıldığından kullanılan öğrenci başına işletme gideri verisinde bir değişikliğe gidilmemektedir.

Buna göre 6 yaş grubunun yüzde 100 okullaşma hedefine bağlı olarak her yıl için kurumsal modelde karşılaşılabilecek işletme giderleri hesaplanmaktadır. Ancak bu hesaplama

yapılmadan önce okuyan öğrencilerin harcamalarına ilişkin kamu ve diğer kurumlar ayırımı yapılmaktadır. Çünkü diğer özel kurumların işletme giderleri piyasa koşulları içindeki ücretlendirme ile karşılanmaktadır.

Tablo 24, kurumsal modelde öğrencilerin kamu ve diğer kurumlar arasındaki dağılımını göstermektedir. Buna göre 2010 yılında kurumsal model kapsamına alınacağı öngörülen 1.04 milyon çocuktan 818 bininin kamu kurumlarından, 225 bininin ise diğer kurumlardan hizmet alacağı varsayılmaktadır. Diğer kurumların payı yıllar itibariyle artmakta ve 2010 yılında yüzde 21.5'e çıkmaktadır.

Tablo 24. Yıllar İtibariyle Kurumsal Modelde Çocukların Kamu ve Diğer Kurumlar Arasında Dağılımı (Bin Çocuk)

Yıllar	Kurumsal model	Kamu kurumları	Diğer kurumlar	Kamu kurumları		
				MEB	657 sayılı Devlet Memurları K. md. 191 kapsamı	SHÇEK
2005	333	323	10	291	22	10
2006	662	602	66	568	22	12
2007	799	699	100	663	22	14
2008	896	771	125	733	22	16
2009	982	807	175	767	22	18
2010	1.043	818	225	776	22	20

Kamu kurumları içinde ise MEB kurumlarındaki çocuk sayısının önemli ölçüde artacağı 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 191. maddesi gereğince açılan kurumlar kapsamında hizmet alan çocuk sayısının aynı kalacağı, SHÇEK'deki çocuk sayısının ise sınırlı ölçüde artacağı öngörülmektedir.

Hedef kitle olan 6 yaş grubu çocukların 2010 yılına kadar kamu ve diğer kurumlar arasındaki dağılımına ilişkin öngörüler sonrasında kamu kurumları için işletme giderleri hesaplanmakta ve bunların karşılanma yöntemleri ortaya konulmaktadır. Kamu kurumları EÇE hizmetlerini ücretsiz olarak vermektedir. Buna göre Tablo 25, kurumsal model içinde kamu kurumlarının işletme giderlerini ve karşılanmasını göstermektedir.

Tablo 25. Kurumsal Modelde Kamu Kurumlarının İşletme Giderleri ve Giderlerin Karşılanması (Milyon Dolar)

Yıllar	İşletme giderleri	Merkezi kamu bütçesi	Diğer olanaklar
2006	1.084	975.6	108.4
2007	1.258	1.132.2	125.8
2008	1.388	1.249.2	138.8
2009	1.453	1.307.7	145.3
2010	1.472	1.324.8	147.2

Buna göre kamuda çocuk başına aylık 150 dolar ile bulunan yıllık 1.800 dolar işletme gideri ile her yıl okullaşan çocuk sayısının çarpımı sonucu yıllık işletme gideri toplamına ulaşılmaktadır. Görüldüğü gibi yüzde 100 okullaşma oranına bağlı olarak çocuk sayısı arttıkça işletme giderleri de artmaktadır.

İşletme giderlerinin karşılanması için ise iki olanak kullanılmaktadır. Kamu eğitim hizmetlerini ücretsiz sunmaktadır.

Merkezi Kamu Bütçesi: İşletme giderlerinin yüzde 90'nının merkezi bütçeden karşılanması öngörülmektedir. Merkezi kamu bütçesi üzerinde oluşan işletme giderleri yüksektir.

Diğer Olanaklar: İşletme giderlerinin yüzde 10'u ise yerel yönetimler ve il özel idaresi kaynaklarından karşılanmaktadır.

Hizmetlerin kamu tarafından zorunlu sunulması nedeni ile kamu kurumlarında hizmetler karşılığında herhangi bir ücret alınmamaktadır. Ancak görüldüğü gibi yüksek işletme giderleri oluşmaktadır. Bu işletme giderlerinin karşılanması için ödeme gücü olanlardan belirli bir ücret alındığı ve ödeme gücü olmayanların ödemelerinin kamu tarafından da karşılanıldığı alternatif sistem, ülkemizde (tüm eğitim aşamaları için) devletin okullarında uygulanmayan sistemdir.

4.3.3. Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Diğer Modeller

EÇE'de hedef kitle içinde öncelik verilen 6 yaş grubunun yüzde 100 okullaşması veya EÇE hizmetlerinden yararlanması hedefi çerçevesinde tüm uygulama modellerinin kullanılması benimsenmiştir.

Bu nedenle kurumsal modelin dışında diğer modellerin de uygulanması hedeflenmektedir. Yukarıdaki bölümlerde kurumsal modele ait ayrıntılı bilgiler sunulmuştur. Oluşturulacak senaryonun tamamlanması için diğer modellerin uygulanmasına ilişkin olarak da varsayımlarda bulunulmakta ve hesaplamalar yapılmaktadır.

Bu aşamada diğer modellere ilişkin finansman ihtiyacı hesaplanmaktadır. Kurumsal modelin dışında geliştirilen veya geliştirilebilecek çok farklı modeller bulunmaktadır ve bunların maliyetleri de birbirinden farklı olabilmektedir.

Bu nedenle bu farklı modellerin maliyetlerinin hesaplanmasında Dünya Bankası'nın yaklaşımı benimsenmiştir. Buna göre Dünya Bankası diğer farklı modellerin ortalama maliyetlerinin kurumsal modelin maliyetinin beşte biri kadar olduğunu hesaplamıştır. Bu çerçevede Dünya Bankası kurumsal modellerin dışında, maliyeti daha düşük olan diğer modelleri benimsemekte ve uygulamalarını finanse etmeyi tercih etmektedir.

Dünya Bankası'nın maliyet hesaplamasının kabul edilmesi halinde çocuk başına kurumsal modelin maliyeti üzerinden diğer modellerin maliyeti bulunabilmektedir. Buna göre kurumsal modelin iki temel maliyeti bulunmaktadır. Yatırım maliyeti ve işletme maliyeti. Daha önceki hesaplamalarda ortaya konulduğu üzere 100 çocuklu bir okulun maliyeti 225 bin ABD dolarıdır ve öğrenci başına maliyeti de 115 dolardır (100 öğrenci ve 20 yıl amortisman hesabı ile). Öğrenci başına işletme maliyeti ise yıllık 1.800 dolardır. Kurumsal modelde çocuk başına maliyet toplamı yaklaşık 1.915 dolardır. Buna göre diğer modellerin maliyetinin kurumsal modelin maliyetinin beşte biri olduğu varsayımı ile hesaplandığında diğer modellerde maliyet öğrenci başına yıllık yaklaşık 400 dolar olmaktadır.

Tablo 26, diğer modellerin finansman ihtiyacını göstermektedir. 2010 yılına kadar böylece kurumsal model ile birlikte 6 yaş çocukların tamamı okullaşmakta ve EÇE hizmetini alabilmektedir.

Tablo 26. Diğer Modellerde Finansman İhtiyacı

Yıllar	6 yaş (61-72 ay) nüfus (Bin)	Kurumsal model- çocuk (Bin)	Diğer modeller- çocuk (Bin)	Diğer modellerde finansman ihtiyacı (milyon dolar)
2006	1.274	662	77	30.8
2007	1.284	799	100	40.0
2008	1.289	896	135	54.0
2009	1.299	982	187	74.8
2010	1.304	1.043	261	104.4
TOPLAM				304.0

Hedef kitle olan 6 yaş grubunun 2010 yılında yüzde 100 EÇE hizmetinden faydalanması için uygulanacak diğer modellerin finansman ihtiyacı 5 yıl için 304 milyon dolar olarak hesaplanmaktadır. Bu finansman ihtiyacının karşılanması için aşağıdaki finansal olanaklar kullanılmaktadır.

Uluslararası Kurumlar: EÇE hizmetlerinde diğer modeller Dünya Bankası ve BM tarafından benimsenmekte ve özendirilerek finanse edilmektedir. Bu nedenle diğer modellerin uygulaması için öncelikle Dünya Bankası ile 5 yıllık bir Erken Çocukluk Eğitimi programı oluşturulmalıdır. Bu program ile diğer modeller için hem teknik hem de finansal destek sağlanmalıdır. Böyle bir programın mali büyüklüğü 80-100 milyon dolar arasında olabilecektir. Yine Birleşmiş Milletler ile EÇE hizmetlerinin genişletilmesi için 2 beş yıllık (5+5 bin yıl kalkınma hedefleri kapsamında) bir program oluşturularak finansal destek sağlanmalıdır.

Merkezi Kamu Bütçesi: Diğer modellerin uygulanmasında merkezi kamu bütçesi kaynaklarından sınırlı bir kaynak ayrılması öngörülmektedir. 5 yıl için gerekli kaynağın yüzde 25'i yaklaşık 76 milyon dolar ayrılmalıdır.

Diğer Kurum ve Kuruluşlar: Sivil Toplum Kuruluşları (özellikle uluslararası finansman ile) ile yerel yönetimler ve özel il idareleri ise diğer modellerin uygulanmasında aktif olarak yer almalıdır. Bu grup diğer modellerin uygulanması için 5 yıl boyunca toplam 130 milyon

dolarlık bir kaynak ayırmalıdır. Bu kaynağın önemli bir bölümü kentsel dönüşüm projeleri ile yerel yönetimler tarafından karşılanmalıdır.

4.3.4. Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Sunumu ve Kamu İçin Toplam Kaynak İhtiyacı

2010 yılı itibariyle 1.3 milyon 6 yaş grubu çocuğun EÇE hizmetlerinden yararlanma oranı yüzde 100 olarak hedeflenmektedir. EÇE hizmetlerinin kamu tarafından sunumunun zorunlu hale getirilmesi nedeniyle kamu için önemli bir kaynak ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Kamu, kurumsal model ve diğer modellerde yatırım ve işletme harcamaları yapacaktır. Kamu, hizmetlerin sunumunda olduğu gibi finansmanını da diğer kesimler ile paylaşmaktadır. Bu çerçevede, Tablo 27 kamu için 2010 yılına kadar oluşan finansman ihtiyacını ortaya koymaktadır. 2006-2010 yılları arasında kamunun finansman ihtiyacı 6.35 milyar dolardır. Bunun 5.99 milyar doları kurumsal modelin işletme giderlerinden kaynaklanmaktadır. Kurumsal modelde yatırım ihtiyacı 240 milyon dolar, diğer modellerin uygulanması için ise ihtiyaç 76 milyon dolar olarak öngörülmektedir.

Tablo 27. Kamu İçin Kaynak İhtiyacı (Milyon Dolar)

HARCAMA KALEMLERİ	2006	2007	2008	2009	2010	TOPLAM
A. KURUMSAL MODEL (KAMU)	1.015.2	1.218.2	1.310.2	1.361.7	1.363.8	6.269.1
1. OKUL YAPIM VE DONATIM	----	154.0	109.0	97.0	69.0	429.0
KAMU BÜTÇESİ	----	86.0	61.0	54.0	39.0	240.0
ULUSLARARASI	----	21.8	15.3	13.9	9.3	60.3
DİĞER FİNANSMAN KAYNAKLARI	----	46.2	32.7	29.1	20.7	128.7
2. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME	39.6	16.4	11.6	10.4	7.2	85.2
3. İŞLETME GİDERLERİ	1.084.0	1.258.0	1.388.0	1.453.0	1.472.0	6.655.0
KAMU BÜTÇESİ	975.6	1.132.2	1.249.2	1.307.7	1.324.8	5.989.5
DİĞER (YEREL İDARELER)	108.4	125.8	138.8	145.3	147.2	665.5
B. DİĞER MODELLER (KAMU)	7.7	10.0	13.5	18.7	26.1	76.0
1. KURULUM VE İŞLETME GİDERİ	30.8	40.0	54.0	74.8	104.4	307.0
KAMU BÜTÇESİ	7.7	10.0	13.5	18.7	26.1	76.0
ULUSLARARASI KURUMLAR	15.0	20.0	20.0	20.0	30.0	105.0
DİĞER FİNANSMAN KAYNAKL.	8.1	10.0	20.5	36.1	48.3	123.0
TOPLAM KAMU	1.022.9	1.228.2	1.323.7	1.380.4	1.389.9	6.345.1

4.4. Erken Çocukluk Eğitiminde İdari, Kurumsal ve Hukuki Yapıda Reform İhtiyacı

EÇE’de idari, kurumsal ve hukuki yapıda reform ihtiyacı bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde bu konuyla ilgili reform önerileri sunulmaktadır.

4.4.1. İdari ve Kurumsal Reform Önerileri

Türkiye’de mevcut sistem içinde okul öncesi eğitim olarak kabul edilen yapıdan erken çocukluk eğitimi (EÇE) yapısına geçiş idari ve kurumsal alanda değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

1- MEB bünyesindeki Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Erken Çocukluk Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne dönüştürülmelidir.

2- EÇE hizmeti verecek kurumlar temel eğitim kurumu olmayacaktır. Bununla birlikte bu konuda hizmet verecek tüm kurumlar ile diğer model uygulamalarının koordinasyonundan MEB sorumlu olmalıdır.

3- MEB’in bu koordinasyonu sağlaması için Erken Çocukluk Eğitimi Koordinasyon Kurulu kurulmalıdır (bundan sonra Kurul olarak anılacaktır). Kurulun sekreteryasını Erken Çocukluk Eğitimi Genel Müdürlüğü yürütmelidir.

4- Kurul aşağıdakilerin temsilcilerinden oluşmalıdır:

Milli Eğitim Bakanlığı (ilgili genel müdürlükler ve üst yönetim)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı

Başbakanlık SHÇEK

İçişleri Bakanlığı (Yerel Yönetimler İçin)

Üniversiteler

YÖK

DPT

STK’lar (Kabul gören modelleri ile hizmet verenler)

Diğer ilgili kurumlar

5- Kurul, EÇE hizmeti veren tüm kurumlar arasında koordinasyonu sağlayacaktır. Koordinasyon kapsamına giren kurumlar aşağıda belirtilmektedir.

a- 14 Temmuz 2004 tarihli “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” gereği 150 ve fazla kadın işçi çalıştıran işletmelerin kurumları (kreş veya ana okulu).

b- 2828 sayılı SHÇEK kanununa tabi açılmış kurumlar.

c- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 191. maddesi gereğince her bakanlık ve her kamu kurumunun kendi mensupları için açmış oldukları kurumlar.

d- 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çerçevesinde faaliyet gösteren özel kurumlar.

e- MEB’e bağlı kurulan ana okulu ve ana sınıfları.

Belirtilen tüm kurumlar yine tabi oldukları kurum ile kanuna bağlı olarak kurulacak ve faaliyet göstereceklerdir. Ancak kurulun belirleyeceği tüm standartlara uyum sağlayacaklardır. Standartlar ilgili kurumların uzlaşması ile kurul tarafından oluşturulacaktır.

Kurul ayrıca MEB çatısı altında farklı genel müdürlüklere bağlı kurumlar için de koordinasyonu sağlayacaktır. Bunlar;

a- 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na bağlı olarak kurulan ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü’ne bağlı özel okullar bünyesindeki ana sınıfları.

b- Kız Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı kız meslek lisesi bünyesindeki uygulama ana okulları.

c- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı özel eğitim niteliğindeki kurumlar.

d- İlköğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı devlet okulları bünyesindeki ana sınıfları.

e- Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı bağımsız ana okulları.

6- Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir.

a- EÇE hizmetinin tanımının yapılması (eğitim-bakım yaklaşımı ile).

b- EÇE hizmetinin sunulmasında kullanılacak tüm modellerin (kurumsal ve diğer) tanımlarının yapılması ve asgari standartların oluşturulması.

c- EÇE hizmeti verecek tüm kurumlarda ünvan birliği sağlanması ve ortak asgari standartlar oluşturulması.

d- Kuruluş ve faaliyet izni standartlarının oluşturulması (Kuruluş ve faaliyet izni Erken Çocukluk Eğitimi Genel Müdürlüğü ile kurumların bağlı olduğu diğer kamu kurumlarında verilecektir, tüm kurumlar aynı asgari koşullarda kuruluş ve faaliyet izni alacaktır).

e- EÇE hizmet kurumlarında tüm çalışanlar için ünvanların ve asgari niteliklerinin belirlenmesi ve ortak standartlar getirilmesi, her türlü diplomaya sahip çalışanlar için EÇE hizmet kurumlarında çalışma izni sağlayacak sertifikasyon sisteminin geliştirilmesi.

f- EÇE hizmet kurumlarında uygulanacak programların geliştirilmesi ve ortak asgari standartların belirlenmesi, kurumsal modelin dışında kalan diğer tüm uygulama modelleri için de program standartlarının tanımlanması.

g- Çoklu denetim sistemi oluşturulması ve uygulanması, tüm EÇE hizmet kurumlarına yönelik asgari denetim standartlarının tarif edilmesi, performans ölçümü ve ödüllendirme standartlarının oluşturulması.

h- Denetim görevinde yer alacak kişilerin niteliklerine ilişkin standartların oluşturulması.

i- EÇE hizmet kurumları ile diğer modellerin sunulmasında çalışacak tüm işgücünün eğitimi ve yetiştirilmesine ilişkin ilgili kurumlar ve müdürlükler ile istişare içinde olunması.

j- İstatistiki altyapının oluşturulması ve bilgi yönetimi.

k- EÇE ile ilgili orta-uzun vadeli strateji ve politika önerileri geliştirilmesi.

1- EÇE ile ilgili projeler geliştirilmesi, bu konuda uluslararası kurumlar, yerel yönetimler, il özel idareleri, üniversiteler, STK'lar ve kurulacak bölgesel kalkınma ajansları ile projeler oluşturma ve uygulama ile hizmetlerin yerelleştirilmesine öncelik verilmesi.

4.4.2. Hukuki Reform Önerileri

Yukarıda idari ve kurumsal reform önerileri başlığı altında belirtilenlerin hayata geçirilmesi için yasal düzenlemelere ve kararlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede konular aşağıda belirtilmektedir.

1- MEB'in erken çocukluk hizmetlerinin sunumunda koordinasyon yetkisi ve sorumluluğu üstlenmesi.

2- EÇE hizmetinin tanımlanması (eğitim-bakım yaklaşımı ile).

3- MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün, Erken Çocukluk Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmesi.

4- Erken Çocukluk Eğitimi Koordinasyon Kurulu kurulması, kurul üyelerinin çalışma şeklinin, görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi.

5- 6 yaş grubu için EÇE hizmetinin verilmesinin zorunlu, kullanımının evrensel hale getirilmesi, kamuda hizmet sunumunun ücretsiz kılınması.

6- Kurumsal ve kurumsal olmayan tüm modeller için tanımlamalar yapılması ve asgari standartların oluşturulması.

7- EÇE hizmeti verecek tüm kurumların "Erken Çocukluk Eğitimi Hizmet Kurumu" üst ünvanı alması ve tüm kurumlar için asgari standartlar oluşturulması.

8- MEB dışındaki kamu kurumlarına bağlı kurumların kuruluş, görev-yetki ve sorumluluk kanunlarında düzenleme yapılarak EÇE Hizmet Kurumuna dönüştürülmesi ve kurulun ortak standartlarının içselleştirilmesi.

9- Kurumsal modelde ikili öğretime geçilmesi, 12 ay boyunca eğitim, yaz aylarında öğretmenlerin hizmet vermesi için gerekli düzenlemelerin yapılması.

10- EÇE hizmet kurumlarında ve kurumsal olmayan modellerin tamamında tüm çalışanlar için ünvanların belirlenmesi.

11- EÇE hizmet kurumları ile diğer uygulama modellerini denetleyecekler için ünvanların ve niteliklerin belirlenmesi.

12- Eğitici ve diğer ünvanlar ile çalışacaklar için iş ve sosyal güvenlik yasalarında çalışma koşullarında esneklik yaratacak düzenlemeler yapılması.

4.5. Erken Çocukluk Eğitiminde Etkinlik ve Kalite

Çalışmanın bu bölümünde EÇE’de etkin ve kaliteli eğitimin sunulması için bir çerçeve oluşturulmaktadır. Bu amaçla uygulama modelleri ve programlar, standartlar, denetim ve performans ölçümü ve eğitici yetiştirilmesi ile istatistiki altyapı oluşturulması konusunda politika önerileri sunulmaktadır.

4.5.1. Uygulama Modelleri

Erken çocukluk hizmetlerinin sunumunda prensip olarak her türlü modelin kullanılması ve yaygınlaştırılması benimsenmekte ve önerilmektedir.

Erken çocukluk hizmetlerinin tanımının Kurul tarafından yapılması ile birlikte tanımda yer alan hizmetleri asgari oranda sağlayan her türlü farklı model uygulanmalıdır.

Uygulama modellerinin içeriği, etkinliği ve uygulama şekillerinin farklı olacağı açıktır. Bununla birlikte asgari şartları karşılayan (programı en az bir yıl olan) tüm modellerin uygulanması benimsenmektedir.

6 yaş için EÇE hizmetlerinin sunumunun zorunlu olmasının önerilmesi nedeniyle uygulama modelleri içindeki ağırlık kurumsal modelde olmalıdır. Diğer modeller de kurumsal modelin tamamlayıcısı konumunda olmalıdır.

4.5.1.1. Kurumsal Model

1- EÇE hizmetlerinin sunumunda temel model olarak kurumsal model uygulanmalıdır. EÇE hizmetleri sunumunun 6 yaş grubu için zorunlu hale getirilmesi önerildiği için, bu zorunluluğun karşılanmasında kullanılacak olan temel model de kurumsal model olmalıdır.

2- Türkiye’de mevcut koşullarda farklı yasalara tabi olarak farklı kurumların uyguladıkları kurumsal modeller bulunmaktadır. Bu modeller;

a- 14 Temmuz 2004 tarihli Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik gereği 150 ve fazla kadın işçi çalıştıran işletmelerin açmaları zorunlu kurumlar (kreş veya anaokulu),

b- 2828 sayılı SHÇEK kanunu çerçevesinde açılmış kurumlar,

c- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 191. maddesi ile bakanlıklar ve kamu kurumlarının kendi mensupları için açmış oldukları kurumlar,

d- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu çerçevesinde MEB’in açmış olduğu kurumlar,

e- 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çerçevesinde açılmış olan özel kurumlar.

Kurumsal modelin sunulmasında yer alan bu kurumların tamamının yine kendi kanunları çerçevesinde ancak oluşturulması önerilen Kurulun asgari düzenlemeleriyle ve EÇE hizmet kurumu üst ünvanı ile faaliyet göstermeleri önerilmektedir.

3- Kurumsal modelde kurumsal altyapı öncelikle 6 yaş grubunun 2010 yılında yüzde 100 okullaşması, ardından sırası ile 5 ve 4 yaş grubunun okullaşması üzerine oluşturulmalıdır.

4.5.1.2. Diğer Modeller

1- Kurumsal model dışında kalan ve asgari standartları belirlenmiş olan en az bir yıllık eğitim veren diğer tüm uygulama modellerinin etkin denetiminin ve performans ölçümünün sağlanması koşulu ile yaygınlaştırılması önerilmektedir.

2- Aile temelli model bu konuda öncelikli model olarak uygulanmalıdır. Aile modelinin (aile eğitiminin) ülke genelinde yaygınlaştırılması için, ilköğretim okullarında aile eğitim çalışmaları bu konuda kapsamlı eğitim almış öğretmenler tarafından organize edilmeli ve yürütülmelidir.

3- Aile temelli modelin uygulanması konusunda sağlık ocaklarının da kullanılması, halk sağlığı hemşirelerinin sağlık ocaklarında aile hizmeti sunabilmeleri sağlanmalıdır.

4- Çok amaçlı eğitim modelleri, çok amaçlı eğitim merkezlerinin kurulması ile yaygınlaştırılmalıdır.

5- Semtlerdeki mevcut çocuk parklarına konacak prefabrik yapılarda eğitim verilmelidir.

6- Uzaktan eğitim (TV, radyo ve benzeri) yoluyla başta çocuklar ve aileler olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerine EÇE çağı çocukların bakımı ve eğitimi konularında hizmet sunulmalıdır.

7- Çeşitli eğitim kurumlarında çocuklara ve ailelere yaz okullarında ve hafta sonlarında EÇE hizmetleri sunulmalıdır.

8- Kurumsal modelden yararlanan çocukların aileleri için aile eğitimi ve katılımı programları verilmelidir.

9- Aile temelli ve diğer modellerin yaygınlaştırılmasında üniversitelerin yerel bazda işlev üstlenmesi ile belli sayıda çalışanı bulunan kamu kurumlarında aile eğitiminin verilmesi özendirilmelidir.

10- Erkeklerin ve babaların eğitimi önemsenmelidir. Buna yönelik olarak Polis Teşkilatı ve TSK gibi erkeklerin yoğun olduğu kurumlar kullanılmalıdır.

11- Gezici okullar modeli yaygınlaştırılmalıdır.

4.5.1.3. Uygulama Programları

EÇE hizmetlerinin sunulmasında temel yaklaşım eğitim-bakım hizmetlerinin birlikte sunulmasıdır. Burada çocukların tüm gelişimine destek olan (zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel), onların beslenme ve sağlığını da göz önüne alan, güvenli bir ortam sağlayan, giyimlerinin uygun olmasına ve temizlik şartlarının yerine getirilmesine özen gösteren bir hizmet önerilmektedir.

EÇE sunan hizmet kurumlarında eğitim-bakım hizmetlerinin sunulması, hem kurumsal modelde hem de diğer modellerde uygulama programlarının da eğitim-bakım içerikli yeniden oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

4.5.2. Standartların Oluşturulması, Denetim ve Değerlendirme

4.5.2.1. Standartların Oluşturulması

1- EÇE sunan hizmet kurumları için asgari standartlar oluşturulmalıdır.

2- EÇE verecek diğer modeller için de asgari standartlar oluşturulmalıdır.

3- Kurumsal model ile diğer modeller arasında standart birliği olmalıdır.

4- Standartların oluşturulmasında hassas tercih, nitelik ile nicelik arasında uygun den-
genin ihtiyaçlar karşısında belirlenmesidir. 2010 yılında kadar 6 yaş için yüzde 100 okul-
laşma hedefi nedeniyle asgari kalite standartlarının altına inilmemek üzere optimal denge
sağlanmalıdır.

5- Standartların oluşturulmasında mekanik ve sayısal ölçütler kadar niteliği de içeren
kriterler, Türkiye'nin koşulları dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Bölgeler arası farklılıklar da
göz önüne alınarak asgari şartlarda kademeli sistemler uygulanabilmelidir.

6- Standartlar çocuğa sunulacak eğitim ve bakımın içeriğini, uygulamayı, eğitimcileri ve
eğitim ortamını kapsamalı ve erken çocukluk gelişimi ilkeleri çerçevesinde belirlenmelidir.

4.5.2.2. Denetim ve Değerlendirme

1- EÇE hizmetlerinin sunulmasında “Çoklu Denetim” sistemi kullanılmalıdır.

2- Çoklu Denetim sistemi;

a- Hukuki kurallara ve asgari standartlara uyum ile birlikte eğitim kalitesi ve performans
ölçümünü,

b- Fiziki koşullar, hizmetin niteliği, eğitim-bakım, öğretmen kalitesi, yönetim kalitesi ve
diğer çalışanların niteliğinin bir arada değerlendirilmesini,

c- Denetime velilerin de katılımını içeren bir yapıda uygulanmalıdır.

3- Denetim sistemi, iç denetim sistemi ile etkinleştirilmelidir. EÇE hizmet kurumları düzenli ve sürekli olarak iç denetim yapmalı ve bilgilerini bağlı oldukları kurum ve kurula aktarmalıdır. Kurul iç denetim ile ilgili ortak standartları oluşturmalıdır.

4- Denetim işlevini kendi kurumlarına bağlı (MEB, Çalışma Bakanlığı, diğer bakanlıklar, SHÇEK ve diğer) müfettişler gerçekleştirecektir. Ancak EÇE hizmet kurumlarını denetleyecek olan müfettişler “Çoklu Denetim” sistemi kapsamında denetim yapacaklar ve bu konuda eğitim alarak Kurul tarafından akredite edileceklerdir.

5- Çoklu denetim sistemi içinde müfettiş kavramı da farklı olmalıdır. Müfettişler sadece hukuki gerekliliklerin yerine getirilmiş olup olmadığını denetlemeyeceklerdir. Rehberlik edici ve yönlendirici (Kurula ve kuruma) nitelikleri de olacaktır. Bu nedenle müfettiş ünvanı yerine rehberlik, izleyici, danışman işlevlerini içerecek yeni bir ünvan daha uygun olacaktır.

6- Çoklu denetim sisteminde denetimler Kurul içinde oluşturulacak akademik takım tarafından da sürekli yönlendirilmeli, izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

7- Bu alanda hizmet verecek müfettişlerin farklı ve özellikli bir denetim sisteminde çalışacak olmaları nedeniyle müfettiş olabilmeye ilişkin mevcut düzenlemelerde ünvan ve çalışma yılı süreleri esnetilmelidir. Bu sınırlamaların esnetilmesi ile Çoklu Denetim Sistemi’nde kullanılabilecek daha ihtisaslaşmış işgücüne ulaşılabilecektir.

8- Denetimler sonucunda EÇE hizmet kurumlarına yönelik yaptırımlar uygulanmalıdır. Yaptırımlar iki temel kritere göre ayrılmalıdır:

a- EÇE hizmetlerinin sunulmasında gerekli fiziki ve çevre ortamının sağlanmaması halinde yaptırımlar (kapatma ve diğer cezai uygulamalar),

b- EÇE hizmetlerinin sunulmasında performans ölçümüne ilişkin standartların altında kalınması halinde kapasite artırmayı ve iyileştirmeyi özendiren yaptırımlar (niteliğini kaybeden kurumların aldığı devlet desteklerinin sınırlanması vb).

Denetimlerin sonunda uygulanacak yaptırımlar da açık ve net olarak önceden belirlenmiş olmalıdır.

9- Denetimler sonucunda EÇE hizmet kurumlarının performans ölçümünde görülen başarılar ödüllendirilmelidir. Ödül hem kuruma hem de çalışanlarına yönelik olmalıdır. Ödüller prim, terfi (terfi önceliği) veya yurt dışı-yurt içi eğitim gibi alanlarda olmalıdır.

4.5.3. Eğiticiler

1- EÇE hizmetinde eğitim-bakım yaklaşımının benimsenmesi ve tüm kurumlar ve modeller arasında ortak standartların oluşturulmasının önerilmesi nedeniyle EÇE hizmetinde yer alacak tüm çalışanların ünvanları ile asgari nitelikleri yeniden belirlenmelidir.

2- EÇE hizmetinde personel kapsamı; eğiticiler (öğretmenler), sosyal çalışmacılar, psikologlar, çocuk gelişimcileri, ev ekonomistleri, danışman psikologlar, usta öğreticiler, bakıcılar, ebe ve hemşireler ile bu konuda eğitim almış diğer kişiler ve yüksek öğrenimli gönüllülerden oluşmalıdır.

3- Eğitici ihtiyacını karşılamak üzere eğiticilerin daha hızlı biçimde hizmette yer almalarını sağlayacak yöntemler geliştirilmelidir.

a- 4 yıllık lisans programları sürdürülmeli, ancak 2+1+1 uygulamasına geçilerek, öğrenci 2 yıl teorik dersler sonrası 1 yıl pratik eğitim almalı, son yıl ise ilgili kurumlarda çalışarak eğitimini sürdürebilmelidir. Son yıl eğitimi ile birlikte çalışması sırasında iş ve sosyal güvenlik haklarını da kazanmalıdır. Ancak bu hakları kazanabilmesi için devlet memurluğu ile ilgili olarak iş, çalışma ve sosyal güvenlik kanunlarında değişikliğe gidilmesi gerekecektir.

b- Ev ekonomisi, çocuk gelişimi ve eğitimi ile meslek eğitimi çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerinden mezun olanlara “öğretmen” ünvanı verilmemektedir. Ancak bu uzman kişilerin EÇE sisteminde görev almaları, önemli ve gereklidir. Bunun için bu kişilere “öğretmen” dışında bir ünvan verilerek EÇE hizmet kurumları ile diğer modellerde çalışmalarına olanak sağlanmalıdır.

c- Kadro yaratılması ve atamalara ilişkin olarak olanaklar genişletilmelidir.

4- EÇE hizmetlerinin sunulmasında ünvan ve niteliklerin belirlenmesiyle,

a- Meslek yüksek okulu çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü 2 yıllık programı ile kız meslek lisesi mezunlarının üniversite sınavına girmeden aldıkları 2 yıllık çocuk gelişimi programlarında eğitim almış kişilerin eğitimci yardımcısı statüsü ile görev almaları sağlanmalıdır.

b- Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Anadolu Üniversitesi arasında 2000-2003 yıllarında geçerli olacak şekilde imzalanan 3 yıllık protokole göre 2 yıl teorik ders, 1 yıl pratik gören mezunlar belirli bir statü ile çalışmalıdır.

c- Kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunları eğitici yardımcısı statüsünde görev almalıdır.

5- MEB'in istihdam politikasında önceliği kadrolu öğretmenlere vermesi ve Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı mezunlarını bu statüde istihdam etmesi sağlanmalıdır.

6- Eğitimcilerin ve diğer çalışanların kalitesinin ve etkinliğinin artırılması için,

a- EÇE hizmetinin sunulmasında önerilen tüm değişiklikler dikkate alınarak eğitim kurumlarında (üniversite, yüksek okul, meslek lisesi, açık öğretim) ders programları yeniden düzenlenmelidir.

b- EÇE hizmeti verecek tüm çalışanların yetkinliğinin sertifikalandırılması, performans ölçümü ve değerlendirilmesi ile sürekli ve düzenli hizmet içi eğitim almaları konusunda ilgili standartlar oluşturulmalıdır.

c- Başarılı öğretmen ve çalışanlar için ödüllendirme sistemi oluşturulmalıdır.

4.5.4. İstatistik Altyapısının Oluşturulması

EÇE istatistiki bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesi için bir altyapı oluşturulmalıdır.

Kurul, bu konuda yetkili ve sorumlu olmalıdır. Kurul, toplanacak ve değerlendirilecek olan istatistiki bilgileri tanımlamalı ve bu bilgilerin toplanmasında koordinasyon görevi üstlenmelidir.

İstatistiki altyapı kurumsal model ile diğer tüm modelleri kapsamlı ve kurum, öğrenci, eğitici başta olmak üzere EÇE ile ilgili tüm sayısal bilgileri içermelidir.

EÇE harcamaları ile ilgili tüm modeller ve kurumlar bazında kamu, özel sektör ve yatırım, işletme, kullanıcı ücretleri, devlet sübvansiyonları ayırımları ile istatistiki altyapı oluşturulmalıdır.

İstatistiki bilgilerin bölgelere ve illere göre dağılımı sağlanmalıdır. İstatistiki bilgiler kurul tarafından sürekli güncellenmeli, paylaşılmalı (yazılı, web vb) ve ileriye dönük strateji ve politikaların geliştirilmesi için kullanılmalıdır.

4.6. Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetleri İçin İletişim

EÇE için iletişim stratejilerinin oluşturulup uygulanması kapsamlı ve ayrıntılı olarak ayrıca ele alınmalıdır.

EÇE için iletişim stratejisi öncelikle kamuoyunu bilgilendirmeyi ve bu konuda bilinçlendirmeyi hedeflemelidir.

Bu konuda hedef kitle iki ana gruba ayrılmaktadır. İlk grup; politikacılar, kanun yapımcılar ve kamu bürokrasisi; ikinci grup ise aileler, aileler içinde önce anne sonra baba ile kadınlar ve erkeklerdir.

İletişim stratejisi Kurul tarafından oluşturulmalı, kapsamlı bir profesyonel hizmet alınmalı, ancak uygulanması tamamen özel sektör ve yerel katılım ile sağlanmalıdır. İletişim programı 5 yıla yayılmalı ve 6 yaş için yüzde 100 okullaşma oranına ulaşmak için yıllık hedeflere bağlı olarak ve diğer yaş gruplarını da gözeterek (4-5 ve 0-3 yaş) kademeli olarak uygulanmalıdır. İletişim programı pilot projeler ile başlatılmalı ve iletişim politikaları ve araçları uygulama sonuçlarına göre sürekli yenilenmelidir.

